

Garodi: Buddadan Ibn Sina we Marksа

Category: Filosofiýa, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Garodi: Buddadan Ibn Sina we Marksа GARODI: BUDDADAN IBN SINA we MARKSA

Rože Garodiniň adyny birinji gezek Şamda 1984-nji ýylyň tomsunda eşitdim.

Her çarşenbe günü şol döwür çepe edebiýatyň we medeniýetiň muşdaklarynyň duşuşýan ýeri bolan «Gawana» kafeteriyásyna giderdim. Kafeteriyá «Port Said» prospektiniň günbatar tarapynda, öz adyny göterýän meydanyň ortasynda ýerleşen «Ýusuf el-Azma» heýkelinden birnäçe metr uzaklykda ýerleşýärdi.

Kafeteriyadaky tanyşlarymdan biri täze çap edilen, ömrünü protestant bolup başlan, soñ görüşiji, kommunist akyldar, katolik bolup dowam eden Garodiniň ahyrynda yslam dinini

saýlap almagynyň tutaryklaryny gürrüň berýän «Yslamyň berýän wadalary» kitabynyň gürrüňini etdi. Kitap menden gyzyklanma döretti. Okanymda öwrenişenlerimiň tersine, açık, giň gözyetimli, Buddadan Gandä, Ibn Sina, Mansur Hallaja, hatda Karl Marksça çenli ähli pikirlere we adamlara kanagat getirip bilyän yslama çagyryş edilýändigini gördüm. Dogrusy, gözlerimi tutuş bir günlär meşhur aryf Muhiddin ibn Arabyňkydygy aýdylan beýtlere salgylanan sahypadan aýryp bilmedim:

«Kalbym indi ähli suratlary kabul eder boldy,

Jerenlere öleňlik, monahlara monastyr,

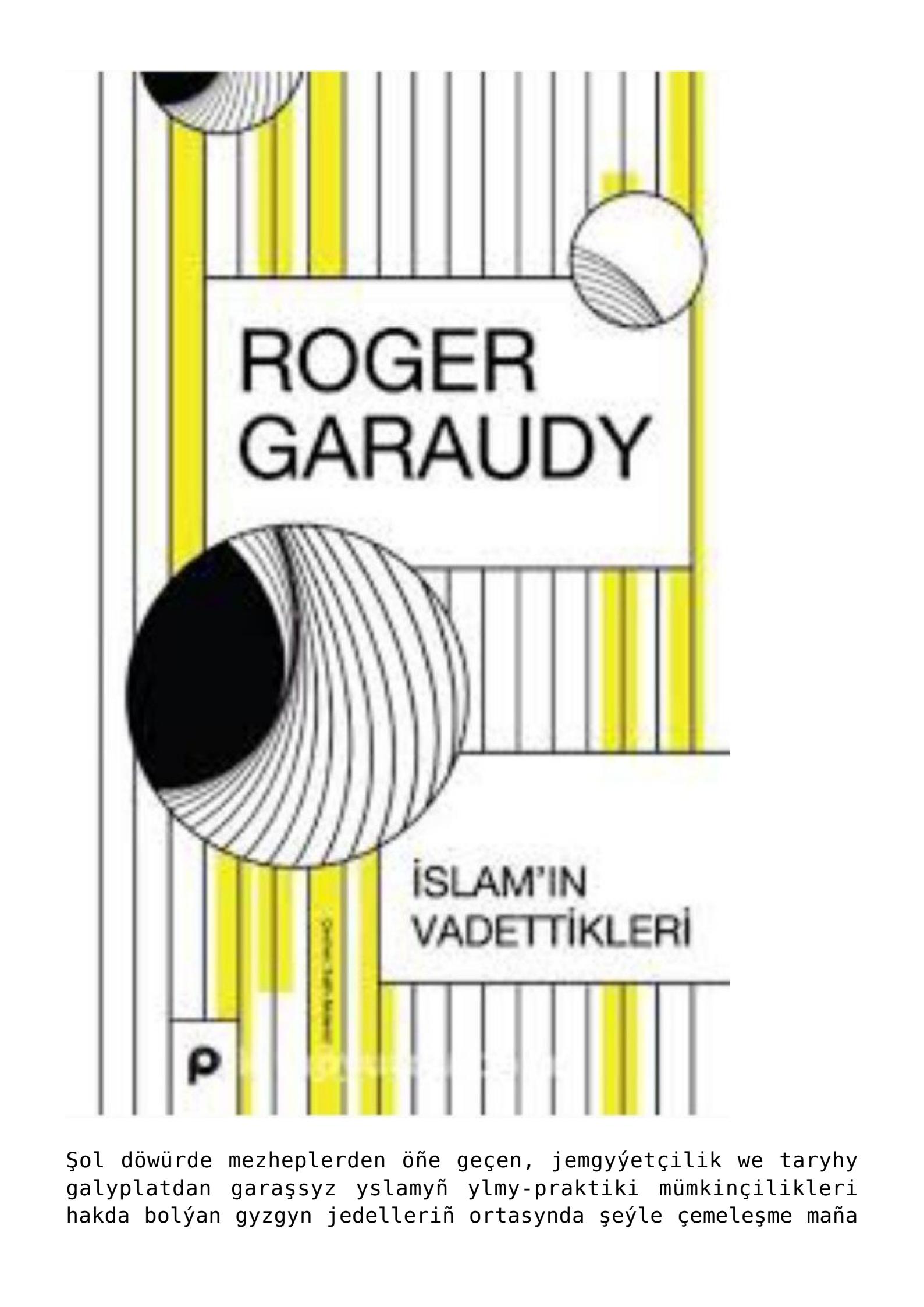
Butlara ybadathana, hajylara Käbe,

Töwratyň löwhalary, Gurhanyň sahypalary.

Yşk dininiň ýolundan gidýän indi men.

Haýsy tarapa ýönelse yşk kerweni,

Yşkdyr meniň dinim hem imanym».

ROGER GARAUDY

İSLAM'IN VADETTİKLERİ

P

Şol döwürde mezheplerden öñe geçen, jemgyýetçilik we taryhy galyplatdan garaşsyz yslamyň ylmy-praktiki mümkünçilikleri hakda bolýan gyzgyn jedelleriň ortasynda şeýle çemeleşme maňa

hasam gyzykly bolup göründi.

Şunuň bilen baglanyşyklylykda gürrüňi gidýän iki çemeleşmeden birini ýa-da garşylyklaýyn pikirini öňe sürýän birnäçe kitap çap edildi. Meniň pikirimce bularyň iň meşhury merhum Muhammet Said Ramazan el-Butiniň diňe segseninji ýyllarda on gezek çap edilen «Mezhepsizlik yslam şerigatyna howp salýan iň howply bigdatdyr» atly kitabydy.

Şu ýerde siriýa režimi bilen yslamçylaryň arasyndaky gazaply çaknyşygyň ýene kommunistler bilen köp gabat gelýän düşünişmezlikleriň medeni işlere aralaşmandygyna ýşarat edesim gelýär.

Kitap dükanlarında yslamçı ýazyjynyň kitabynyň marksist, liberal we beýleki akymlaryň ýazyjylary bilen bir tekjede ýer alýandygyny görýärdim.

Garodiniň kitabyny din bilen sosial gurşawy we taryhy aýratynlygy bilen baglanyşykly gurşawyny biri-birinden aýryma ýa bolmasa häzirkizaman akyldary Abdylkerim Sürüsiň sözi bilen aýdanda, diniň özeni bilen daşyny biri-birinden aýyrma ähtimallygy barada seslenme döreden çekişmäniň yzky planynda okapdym.

Şol wagtlar umumy akym milli aýratynlygy, sosial degişliliği, daşky görünüşi dini realizmiň çeşmesi hökmünde görýärdi. Çünkü bularyň özi dini emirlerdi ýa-da diniň ýasaýşyň üstündäki agalygyny goldayırdы.

Garodi bolsa dinleriňem, ideologiyalaryňam çözüp bilmedik meseleleri bilen ýüzleşýän dünýäni görüpdi. Ol kitabynda şeýle diýýär: «Ähli alamatlary bilen hristianlyk we sosializm gujurgaýratyň hem-de amatly mümkünçilikleriň maýasy bolup galyp biler. Emma bularyň Günbataryň ölüm pellesini durzup bilmändigi belli».

Coures: National Geographic

Şoniň üçin adamzadyň döreden we ynanan hemme zadyny öz içine alýan uniwersal akymyň uniwersal meseleleri bir özünü bilmeyän uniwersal perspektiwa bilen öwrenmek üçin düýpli başlangyç

boljagyny pikir etdi.

Garodiniň pikiriçe, munuň üçinem ýeterlik derejede ösmedik, yzagalak we çaknyşyklar döwründen miras galan yslamyň has čuň wersiyasyna mätäçligimiz bar:

«Yslamyň geljegiň formulirlemegine gatnaşmagyny isleýän bolsak, aň-düşünjäniň öňüni baglaýan berk tutumlar, dartgynlylyklar, haoslar bilen çäklendirmeginiň öňüni almaly bolarys».

Kämahal bu göreşiji filosofyň garaýışlaryny ýatlaýaryn we häzirki başdan geçirýän käbir meselelerimize em bolup bilermi diýip pikir edýärin.

Çap edilen döwründe bolşy ýaly kabul edilmändiklerini bilyärin, emma şu gunki günden düýnki günden tapawutly.

Belki-de bu, häzirki çäklendirmeleriň we jogapkärçilikleriň aňyrsyna geçip, geljege, gizleýän amatly mümkünçiliklerine gowşan garaýışlaryň takdyrydyr.

«Yslamyň berýän wadalary» kitabynyň ýewropaly okyjylara yüzlenýändigini bilyärin. Emma awtoryň özünde we onuň beýleki kitaplarydyr makalalarynda bize ýasaýan döwrümiziň daşynda üýtgeşik zamandan edilen çagyryş görýärin.

Tewfik SEÝF,

Saud Arabystanly ýazyjy.

Çarşenbe, 04.12.2019 ý. Filosofiýa